

tanulmányi ideje rendkívül különböző volt: a többségük megelégedett 1–2 évi külhoni tartózkodással, némelyek azonban – főleg, ha több egyetemre is ellátogattak, huzamosabb ideig maradtak távol, sőt egyesek haza sem tértek.¹⁵

A XVI. század végétől a hódoltsági Tolna mezőváros gazdasági helyzetének romlásával az iskolaügy fokozatos hanyatlása következett be, amely elsősorban abban nyilvánult meg, hogy kevésbé neves rektorok fejtették ki itt oktató-nevelő munkájukat. Ennek ellenére a tolnai protestáns iskola egyedülálló szerepet játszott, s fontos művelődéstörténeti küldetését töltötte be a XVI. század második felében a dunántúli és a Duna–Tisza közi hódoltság magyar szellemi fejlődésében. A legtöbbet nyújtotta e téren, amit a mostoha viszonyok között egy feltörekvő mezőváros tehetett, és helyt is állt mindaddig, amíg az események alakulása, illetve a település politikai-gazdasági helyzete ezt lehetővé tette. A tolnai iskola „üstökösként”, váratlanul tűnt fel a XVI. század közepén, és rövid ragyogás után eltűnt a hódoltság nagy sűrűségében.¹⁶ A mintegy fél évszázad alatt a tolnai rektorok művelt lelkészek és tanítók egész nemzedékét nevelték fel, akik később a hódoltsági magyarok között végezték szolgálataikat a reformáció szellemében.

V. Molnár László

Thököly kurucainak hűségesküje

Ismeretes történelmi tény, hogy a bujdosó kurucok *Thököly Imrét* Szoboszlón fővezéröknek választották meg 1680. január 7-én. Azt azonban csak kevesen tudják, hogy egy ilyen vezérválasztáson az alvezér és a vitézlőtársak hűségesküt szoktak tenni. A Thökölyt fővezéröknek megválasztó hadigyűlés másnapján letett eskü szövegét írásba foglalták, az fennmaradt, és a bécsi Österreichisches Staatsarchiv őrzi, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien: Staatskanzlei Ungarische Akten, Specialia, Fasc. 327. Conv. B. Fol. 1–3. jelzet alatt található. Az eskü eredeti latin szövegét és általam készített magyar fordítását a következőkben nyújtom:

Nos Infrascripti pro Deo et Patria militantes Hungari juramus per Deum Virum, qui est Pater, Filius Spiritus S. Sacro-Sancta Trinitas et Unus Verus Deus, ita nos adjuvat, et ita dat animae nostrae Salutem, Quod Illm Dnum Comitem Emericum Teökölyi Generalem Nostrum non Sumus deserturi, quidquid in rebus Dei gloriam et Patriae Libertatem concernentibus deliberaverit, quibuscum competit, concluderit tractaverit deciderit, ad extremum Vitae halitum firmiter nos inhaeturos illi compromittimus et clam, vel palam Illmo Generali Nostro insidias, quocunque sub pretextu struere, ne in minimo quidem intendemus a deliberationes ista Nostra, nullis modis et Viis, nullo pretextu et colore recedemus, Illmo Suam Magnificente, tam in prosperis quam in adversis temporum vicissitudinibus minime deseremus, qui autem Lactemus dissentionem favimus, imposterum, Secundum hesterman, firmam et indissilubilem unionem a Sua Illma Magn, tanquam Generali Supremo, usque ad ultimam decisionem Causae Nostrae fideliter dependetimus. Necessite vero ita eflagitante Illm Dnum Comitem Emericum Teökölyi Generalem Nst. Supremum pro posse nostra, ab omni damno, et periculo immunem reddere, contra omnes et Sanquinis profusione tueri Semper nos paratos appromittimus in hisq omnibus ad ultimam vitae horam firmiter menere contendemus et potestati Nostrae Subjectos, in illis conservare, totis Viribus advitemur. Si vero aliquem nostrum contra haec molientem reperiemus, tenemur de jure, omnes et Singuli adversus talem insurgere, dignate facto, merte eundem afficere. In cujus rei testimonium et robur obligamus Nos his subscriptione, et Sigillis nostris roboratis litteris. Ita nos Deus adiuvet.

¹⁵ Zoványi Jenő i. m. 360. old.

¹⁶ Kathona Géza i. m. 29. old.

Ez eskü szöveget magyarra így tettem át:

Mi Istenért és Hazáért fegyverre kelt alulírott magyarok esküszünk az élő Istenre, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság egy igaz Isten, hogy úgy segítjen minket és úgy adja lelkünk üdvösségét, hogy nagyságos gróf Teökölyi Imre urat, vezérünket nem hagyjuk el, bármit határoz az Isten dicsőségét és a Haza szabadságát illető ügyekben, miután azokkal akikkel illik, tanácskozik, velük megegyezik és dönt. Ígérjük, hogy életünk végső lehelletéig ahhoz szilárdan ragaszkodunk és sem titkon, sem nyíltan semmi tekintetben nagyságos vezérünk ellen cselszövők nem leszünk, ettől a mi elhatározásunktól semmiképp el nem állunk, nagyságos Urunkat az időknek sem szerencsés, sem kedvezőtlen változásaiban a legkevésbé sem hagyjuk el, akik pedig mostanig eltérő véleményen voltunk, ezután a tegnapi erős és feloldhatatlan egyezségünk szerint Önagságát, mint Fővezérünket ügyünk végső eldöntéséig hűségesen követjük. Ha pedig a szükség úgy hozná magával, ígérjük, hogy nagyságos gróf Teökölyi Imre urat, fővezérünket tehetségünk szerint minden bajtól és veszedelemtől megvédjük mindenki ellen, és vérünk ontásával óvni fogjuk, erre mindenkor készek vagyunk, és mind ezekben életünk végső lehelletéig szilárdan kitartunk és a hatalmunk alá tartozókat ezekben minden erőnkkel mellettünk tartjuk. Ha pedig valamelyikünkben ezekkel ellenzőket veszünk észre, tartozunk mindnyájan és egyenkint az ilyen ellen jogosan felkelni és azt méltó halálra adni. Ezek bizonyosságul és megerősítésül kötelezzük magunkat ezzel az aláírásunkkal és pecsétünkkel ellátott levelünkkel. Isten minket úgy segítjen. Kelt Szoboszlón, 1680. január 8. napján.

Az így szóló oklevél aláírói közt elsőnek Wesselényi Pált, majd Petróczy Miklóst és Istvánt, Jánoki Gáspárt, Géczy Istvánt, Ubrisi Pált, Géczy Zsigmondot, Szuhai Gáspárt és másokat olvashatjuk, összesen 132 kurucot.

Az okirat xeroxmásolatát megkaptam s azt a hajdúszoboszlói Bocskai Múzeumban helyeztem letétbe.

Dr. Geönczy József

